

בעניין נזירות שמשון / הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א

בתוך הספר נגעתם בדמותו הפלאית של שמשון הגבור והבאתם הרבה דברים חשובים ויקרים על נזירותו. ואני הצב"י ריחמ"א ס"ט כבר שנים רבות ראיתי את הפטרת פרשת נשא ששם מובא כל ענין לידתו של שמשון הגבור וענין נזירותו. ותמיד שהייתי לומד בספר אהבת יהונתן על ההפטרות להגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצוקלל"ה וזיע"א הייתי מתפלא מאוד ממה שכתב שם על דמותו ועניינו של שמשון הגבור, ואמרתי לעצמי שטוב להביא את דבריו היקרים והחשובים, וכעת מצאתי את הזמן והמקום להביאם בס"ד, ומכיון שהדברים ארוכים שם אביא את מה שקשור ונוגע יותר לענין הנזירות, עם מעט הוספות מנאי זעירא ריחמ"א ס"ט, וכן מה שמצאתי ברמ"ד וואלי זיע"א בספרו 'אור זרוע' על ספר שופטים, וזה החלי בס"ד:

אם שמשון הדירה את בנה בנזיר

וירא מלאך ה' אל האשה. אמ"ו הטעם למה דוקא אל האשה לפי שבזכותה נולד שמשון. ועפ"ז יובן דהנה איך הדירה את בנה בנזיר הא קיי"ל האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר. רק י"ל דכל זה הוא מה שהאב יוכל להדיר לפי שבזכותו נולד וכאן נולד הולד בזכותה ושפיר היתה יכולה להדיר את בנה בנזיר וק"ל.

א"ה ריחמ"א: דבר זה הוא חידוש מאוד גדול שאשה יכולה להדיר בנה בנזיר ויתכן לומר שכוונתו היא שאחר שהיא הזיר את בנה שמשון בנזיר אמרה צללפונית למנוח ומנוח הסכים איתה והוא הדיר את שמשון בנזיר או שיש לומר שאמרה צללפונית זאת למנוח שהדירה את שמשון בנזיר והוא שתק ושתיקה הרי כי הודאה כי אם לא היה חפץ בנדר היה צריך למחות. וצ"ע אם מועיל. ועוד יש לומר בס"ד שמכיון שמשון הוא נזיר שמותר לו להטמא למתים אם כן אין הוא נזיר גמור ועל כן מותר לאמו להדיר אותו בנזירות אבל שאר נזירים שאסורים להטמא למתים אין האם יכולה להדירו בנזיר. וצ"ע עדיין בכל זה.

אם שמשון אכלה חולין בטהרה – ושמשון מטמא למתים

ויאמר אליה הנה נא את עקרה וכו' ועתה השמרי נא וכו' ואל תאכלי כל דבר טמא. היינו שהזהירה המלאך שתאכל חולין בטהרה רק קשה הא צריכה לשמש מטתה וא"כ טמאה מחמת קרי לזה אמר כי הנך הרה ר"ל שכבר אתה

מעוברת שקלטה הזרע וילדת בן. ובזה יתיישב קו' עצומה דהלא ידוע דאין מלאך א' עושה שתי שליחות א"כ האיך אמר כי הנך הרה וגם ומורה לא יעלה על ראשו וע"פ הנ"ל א"ש דהיתה כבר מעוברת ולא הוי שליח לדבר זה כלל ומיושב גם הגמ' דאמרי' נזיר שמשון מטמא למתים וא"כ דבר גדול חידש המלאך כאן מה שאינו כתוב בתורה דהלא כתיב ועל נפשות מת לא יבא. ובאמת אנו קיי"ל דנביא יוכל לעקור דבר מן התורה כמש"ה נביא מקרבך וכו' אליו תשמעון ודוקא אם נתן אליך אות או מופת אכן מה נתן המלאך כאן אות או מופת לעקור דבר מן התורה וע"פ הנ"ל יובן דזהו מופת גדול במה שנתבשרה שהיא כבר מעוברת וק"ל.

א"ה ריחמ"א: דבר פלא כתוב כאן שמה שמשון יכול היה להטמא למתים הוא מחמת שהמלאך הרי הוא כנביא שעקר דבר מהתורה ע"י נתינת דבר מופת כי בתורה כתוב מפורש "ועל נפשות מת לא יבא".

שמשון היה משבט דן שהוא מידת הדין ועל כן היה נזיר שהוא מידת הרחמים

ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער וכו'. יובן במה דאיתא בגמ' ההוא דאמר להון דון דיני אמרי ש"מ מן קאתי ע"כ. נמצא שדן היה ממדת הדין. ולפ"ז היה שמשון ג"כ ממדה"ד לזה אמר כי נזיר אלהים וכו' דידוע דלא כתיב בפ' קרבנות לא אל ולא אלהים מפני שאלהים הוא דין ומדה"ד אומר הנפש החוטאת היא תמות משא"כ מדה"ר אומר יביא קרבן ויתכפר ולכך כתיב לא תניף עליה ברזל לפי שברזל הוא מדה"ד והמזבח הוא רחמי' כידוע ולכך כתיב ומור' לא יעלה על ראשו שהוא ברזל ואמר כי נזיר אלהים יהיה הנער ר"ל מופרש ומובדל ממדה"ד הנקרא אלהים דנזיר פי' לשון מובדל ומופרש. וק"ל. ואי' בגמ' ודבר שפתיים אך למחסור בשביל שהרבתה חנה בתפלה לכך נתקצרו ימיו של שמואל ותמוה. אכן נראה דאי' טעם למה נעקד יצחק לפי שאמרו המלאכים כעת חיה ולשרה בן ואשה היא מסטרא דנוקבא מסטרא דמותא ולכך נעקד והי' כעין מיתה שפרחה נשמתו כידוע ולכך בעת זקנתו כתיב ותכהין עיניו לפי שסומא חשוב כמת וכל זה היה לפי שהיה מסטרא דמותא וכן מצינו בחבקוק שאמר לה הנביא את חובקת בן ולכך מת והוצרך הנביא להחיותו וכידוע. וז"ש הגמ' בשביל שהרבתה חנה להתפלל והשיב לה עלי הכהן יתן ה' את שאלתך אשר שאלת מעמו נמצא היה שמואל מסטרא דמותא ולכך נתקצרו ימיו. דבהכרח הוצרך להיות נזיר אלהים כנ"ל ומורה לא יעלה על ראשו. וכן נמי כאן שאמר לה המלאך הנך הרה וילדת בן והיה שמשון מסטרא דמותא לכך ומורה לא יעלה על ראשו וגם נזיר אלהים יהיה. ולכך נקרו פלשתים את עיניו והיה סומא ונחשב כמת. ואי' בגמ' שמשון הלך אחר עיניו לכך נקרו פלשתים את עיניו. ויובן בהקדים דברי הרמב"ם בהלכות מלכים אל יעלה על

דעת שום אדם ששמשון נשא נכרית שהרי היה נשיא בישראל אלא גיירה אמנם לא שמרה את הדת כהוגן ובזה חטא דכתיב אדם יראה לעינים וה' יראה ללבב וזהו הפי' שמשון הלך אחר עיניו וכו' וא"ש.

א"ה ריחמ"א: ועפ"י זה יש לומר שנזיר לא יעלה מורה על ראשו והיינו שאסור לו להסתפר ע"י ברזל כי ברזל הוא רמז למידת הדין וידוע כי במילת ברזל נרמז ב'להה ר'חל ז'לפה ל'אה והיינו שהשפחות קודמות לגבירות והוא גופא ענין מידת הדין שהשפחות גוברות על הגבירות. וכאשר ישנה מידת הדין צריך להמתיקה על ידי מידת הרחמים ועל כן גידול שערות הנזיר הם מידת הרחמים.

נבואה ששמשון יהיה נזיר עד יום מותו

ולא שאלתיהו אי מזה הוא. פי' דידוע מ"ד דאין הקב"ה חוזר ממה שייעד ע"י נביא שלא יאמרו נביא שקר הוא אבל אם אין מכירין אותו יכול לחזור. וז"ש לא שאלתיהו אי מזה הוא וגם שמו לא הגיד לי וא"כ איני מכירו ויכול לחזור ולכך ויעתר מנוח וא"ש.

או יאמר ויעתר מנוח לפי שהיא אמרה לו בשם המלאך כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו. דאזהרת עד יום מותו היתה בודה מלבה לפי שצדיק ורשע לא קאמר דא"כ בהכרח יהיה צדיק והקב"ה נתן הבחירה לבני אדם לענות בו והיתה מוסיפה מעצמה וכל המוסיף גורע ולכך לא האמין לה ולכך ויעתר מנוח וא"ש.

א"ה ריחמ"א: וצ"ע מדוע זה נחשב שהיתה בודה מליבה אולי הוא נבואה שכן יהיה ואע"פ כן לא נשללת הבחירה מהאדם להיות צדיק הוא רשע. וצ"ע. וראית שרמ"ד וואלי זיע"א שכתב שמה שאמרה עד יום מותה הוסיפה מעצמה כדרכם של נשים פטפטניות וכמו שחוה הוסיפה כשדיבר ה עם הנחש על מה שאמר לה אדם בהזהירה לא לאכול מעץ הדעת.

עיקר שליחות המלאך היה להודיע ששמשון יהיה נזיר

ויאמר מנוח מה שמך וכו' ויאמר למה זה תשאל לשמי. והוא פלאי פי' דאי' שאין מלאך א' עושה שתי שליחות אמנם באגב גררא אם הוא באותו איש שנצטוו עליו שיעשה בו ב' או ג' דברים בפעם אחת יוכל להיות שליח לכולם אך יש הפרש בין עיקר השליחות שנשתלח אליו דבה אינו חוזר בו הש"י אבל בהדברים שנצטוו אגב גררא אם יכשל אותו איש בחטא חוזר. לכך אמר מי שמך מה הוא עיקר

השליחות והשיב לו המלאך למה זה תשאל לשמי והוא פלאי רמז למ"ש לא נתנה נזירות אלא להפלאה שעיקר שליחות הוא על הנזירות וא"ש וק"ל.

ע"כ הבאתי מהגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצוקל"ה וזיע"א.

אמרתי להביא כעת כמה דברים חשובים מהרמ"ד (רב משה דוד) וואלי זיע"א (מבית מדרשו של הרמח"ל) בספרו "אור זרוע" על ספר שופטים, דברים נפלאים על הולדת שמשון, וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

הטעם שהשם יתברך הצמיח ישועה דווקא משבט דן והטעם שהיה צריך להיות נזיר מבטן

הש"י הצמיח להם את הישועה משבטו של דן שהיה המאסף לכל המחנות, וכן שמשון היה האחרון מכל השופטים. ולפי שהשבט הזה בהיותו המאסף יש בו אחיזה עצומה לחיצונים, לפיכך היה צריך להמשיך אל המושיע שיצא מן השבט הזה, האורות העליונים של א"א (אריך אנפין), כדי לחזקו ולאמצו, ואלו האורות הם בחינת הנזירות כידוע. וכחו היה תלוי בשערות ראשו, לפי שמהם יניקת החצונים יותר גדולה והאורות של א"א היו מגינים עליו מאחיזת החצונים בהם, וגם היו נותנים עליו כח גדול להתגבר כנגדם. והנזירות היה מן הבטן, כדי שתקדים הקדושה לשרות עליו, ולא ישלטו בו החצונים מיד בצאתו לאויר העולם, וכבר ידוע שכל הקודם זכה, ולכן הושיע את ישראל. אלא שבהיותו מן השבט המאסף לא נמלט מן אחיזת החיצונים באבר הקדוש שנפגם על ידי פיתויים, וסוף סוף הפגם עצמו גרם ששלטו בו ונסתלקה השראת הקדושה מעליו ונמסר בידם.

הלידה של שמשון הייתה מעל הטבע ע"י אורות העליונים של א"א ושם הוא הנזיר

"ואשתו עקרה ולא ילדה" שלא היתה ראויה לילד לפי טבעה, אלא שהכל היה דרך נס על ידי האורות העליונים של א"א שהנהגתו למעלה מן הטבע, וז"ש: וירא מלאך ה' אל האשה ויאמר אליה הנה נא את עקרה, כלומר לפי טבעך, והראיה, שלא ילדת מימך. ואעפ"כ בכח האורות העליונים של ע"ק – והרית וילדת בן. אלא שהיו צריכות לה מעכשיו כל האזהרות הנזכר בענין, כדי להמשיך

אליה האורות הקדושים והטהורים של ע"ק, והילד יהיה נזיר מן הבטן, וז"ש: ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא, ואין "נא" אל לשון עתה - שתתחיל להשמר עתה מכל אחיזת החיצונים, ולכן "אל תשתה יין ושכר" כי בהיותם מצד הגבורה יש אחיזה בה אל החיצונים. "ואל תאכלי כל טמא" שלא תתערב בו טמאת הס"א, כי מצא מין את מינו וניעור. ומכאן ראייה שהעובר מתפעל מן הבטן כפי אכילת ושתית אמו.

שמו של המלאך שבא למנוח לצללפונית

כתב הרמ"ד וואלי זיע"א, וז"ל: למה זה תשאל לשמי והוא פלאי, לפי שמשנתנה שמם של המלאכים כפי שליחותם. ואולי שרימז לו את שמו ממש שהיה נקרא פליא"ל על שם הפלא שנעשה על ידו, ולכן כתוב פלאי בא', שיש בו אותיות פליא"ל לרמוז אל הנזכר, והל' משמשת לכאן ולכאן. עכ"ל. ע"כ מהרמ"ד וואלי זיע"א.

תכלית עבודת ישראל וקדושתם - שיזרו בנזירות לשם שמים ומתרץ איך לא נטמא שמשון

בספר דרשות חתם סופר דרוש ד' (למשפטים, ערב ראש חודש ח"ק, תקס"ד לפ"ק) כתב דבר נפלא, על הפסוק את אימתי אשלח לפניך והמתי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל אויביך אליך עורף. ועיין בתחילת דבריו הדקדוקים שדקדק בזה, וז"ל: וי"ל, כי הפסוק אמר (עמוס ב' י"א) ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים, באופן שתכלית עבודתם את האלהים וקדושתם הוא שיזרו בנזירות לשם שמים, ואסור להם לטמא למתים. ובנזיר (ד' ע"ב) אמרינן על שמשון שהכה פלשתים דלמא גוססים שוינהו, ונראה שנעשה לו כפנחס עם זמרי שלא יצאה נשמתם כדי שלא יתטמא (ילקוט רמז תשע"א). עוד משני התם גרויי גרי בהו, פירש רש"י דשדי בהו גירי וחצים ומתו ולא נגע בהו.

ועבדתם את ה' אלוהיכם, ובכלל זה הוא שיהיו נזירים ונשמרים מטומאת מת, על כן את אימתי אשלח לפניך והמתי את כל העם אשר תבוא בהם, אותם שלא יברחו מפניך אלא אתה תבוא בהם ובהמונם ואי אפשר לך להרגם בחצים וקשת, והמתי אותם שיהיו רק גוססים, והנשארים אשר יברחו ונתתי אליך עורף, ר"ל על ידי קשת וחצים באופן שלא תטמאו על ידי המלחמה. עכ"ל.

איך חנה אם שמואל הנביא נדרה אותו בנזיר הרי מפקיעה אותו מקידוש

בדרשות חתם סופר דרוש ג' לז"ך אלול תק"ע, כתב בד"ה ומורה לא יעלה על ראשו (שמואל א' א' י"א), וז"ל: סוף מסכת נזיר (ס"ו ע"א), נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי וגו', ואמר שם אמר ר' נהוראי גדול העונה אמן יותר מן המברך. ואמרתי מאז ההמשך משום דלדעת כמה מהאחרונים לא יברך הנזיר ברכת המזון והזימון משום שאינו יכול ליקח כוס יין בידו, עיין תשובת חכם צבי (סימן קס"ח). ולדעת כמה פוסקים קידוש על היין דבר תורה, ואם כן קשה לדברי ר' נהוראי איך נדרה שיהיה הנער נזיר כל ימיו להפקיעו מכל המצות והברכות הנעשות על היין. אך אי אמרינן גדול העונה יותר מן המברך לק"מ, שאחר יברך ויוצא את הבן בברכתו והוא יענה אמן ויהיה יותר מן המברך, וא"ש המשך הני תרי מילי דר' נהוראי אהדדי. שוב מצאתי ממש כזה בשו"ת זכרון יוסף (להג"ר יוסף שטיינהרט זצ"ל, בחידושים שבסוף הספר (דף ק' ע"ג). עכ"ל. ובכל חידוש ענין זה כבר הארכתם בספר עצמו בענין בשער א' פרק ה'.

